ע"ז לו. מ"ק ג: מגילה ב.

עדיות פ"ל מ"ה. ד) שבת פח:, ה) [שם איתא רב], ו) ג"ו שם: יומא כג., 1) נ"ל לא מיקשי מידי. 1) נ"ל לא מיקשי מידי.

גליון הש"ם

מוסף רש"י

א (נוייי פיט נוואר טנוטיט ה"ב וה"ג]: בו ב מייי פכ"ד מהלי סנהדרין הל' ו סמג פ"ב מהל" מייי א אב

ממרים הלי ב ממג לאוין ריז ועשין קיא: מב ד מיי׳ פ״ט מהלי שמטה הלי יז ממג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סי" סו סעי' יח: מו מעי' מ"ר מי טו טעי ימו. ה מיי' פ"ה מהלכות דעות הל' יג [ופ"ב מג ה

שם ה"גו:

תורה אור השלם 1. וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא ז. יְבּרְ בְּשֶׁלְּיִתְ בְּיִרְ בְּוֹרְגְ לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים בְּעֲצַת הַשְּׂרִים וְהַוְּקַנְים יְחֲרַם כָּל רְבוֹשׁוֹ וְהוּא יִבְּדֵל בָּל רְבוֹשׁוֹ וְהוּא יִבְּדֵל מקהל הגולה:

בין הַנְּדְלֹת אָשֶׁר נְחֲלוֹ אָלְעָוֹךְ הַכּּהַקְ ויהושָׁעַ בַּן נוּן וְרָאשִׁי ישָׂרְאל בְּגוֹרְל בְּשׁלה לְבָנִי יְיִ בְּתָח אַהל בְּיִלּי אלה הנחלת אשר ויכלו מחלק את הארץ: יהושע יט נא

3. עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נרדי נתן ריחו: שיר השירים א יב

4. כַּן יאבְדוּ כָל אוּיְבֶיךְ ואהביו כצאת השמש בְּגְבֶרֶתוֹ וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שְׁנָה: . שופטים ה לא

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ר"א אמר מהכא. נ"ב עי' לבוש עיר שושן סי' סז ס"א וס"ו דלר"א הפקר ב"ד היה הפקר מן המורה הוא דקרא דאלה הנחלות יאם לקנם לטפי המוטת בתורה כתיב עכ"ל ול"ע דאין זה פסוק תורה כ"א ביהושע סי׳ יט פסוק נ״ה:

מוסף תוספות

א. או לדרי עלמא תקין. מוס׳ הרח״ש. ב. ולפי דעת ר״ת ז״ל צריכין אנו לומר שצפה הלל שעתידין חכמי הדורות לתקן שתהא שמיטת כספים נוהגת ועמד ותקן ... כנגד תקנתם וכו'. לשנ"ח. דנהגו יובלות בבית שני. תוס' ערכין לא: ד"ה התקין. T. בימי עזרא, כדכתיב (נחמיה ז) 'כל הקהל באחד אררע ררוא אלפיח ערכין לא: ד"ה התקין. מיהו מכולהו שבטים הוה בהו ולא היתה א"י חסרה לגמרי משבט אחד, וכיון שכן. רשנ״ה. ה. דאל״ה שיכן. לשנ״ה. ה. דאל״ה אין לך בכל הדורות י. שלא היו מקצת אנשים מישראל הולכים חוצה יאוץ, וא"כ יבטל דין היובלים עליהם, א"ו כל שלא דירה שלא היתה הארץ חסרה שבט גמור, כל יושביה עליה קרינא בי׳. לענ״ח. ו. דפשט איסורן. מוס׳ הרל״ש. ד. [דהתם] נמי מטעם דלא פשט גרידא לא התיר. מוס' ע"ז לו. ד"ה והמנן, ח. עוד טעמא אחרינא. מוס' הכל״ש. 10. אפי' ב״ד קטן. מוס' הכל״ש. י. גדול סו אפי בין קסן. מוס' הרא"ש. י. גדול יכול להתיר ולא קטן. מוס' הרא"ש. יא. דודאי

להוו ידעי דחרוב ביתא כדאמרינן בנזיר בפ׳ ב״ש (דף (ב:) והא דבעי בסמוך לדריה מקין א לאו לדריה ממש אלא לדור הסמוך אחר חורבן ב אי נמי ההיא בעיא אליבא דרבא דמשני הפקר ב"ד הפקר והא דאמר בסוף ערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין דמשמע דיובל לח

נהג היינו למאי דס"ד התם מעיקרא דלא חזרו עשרת השבטים שגלו ולא היו בגלות בבל אלא ב' שבטים וכשעלו בבית שני לא היו כל יושביה עליה אבל במסקנא ג דאמרי׳ דירמיהו החזירן ויאשיהו מלך עליהן נמלאו להיו שם מי"ב שבטים ואע"ג שלא עלו כולס ד חשיב כל יושביה ה ומיהו קשה דזיל קרי בי רב הוא דבעורא מני לכל י"ב שבטים:

רכנן דתשמט ותקון לשביעית. והא דלא תהון נמי יובל זכר ליובל משום דאין רוב לבור יכולין לעמוד בה ליאסר בעבודת קרקע שתי שנים רלופות: אלא אם כן גדול הימנו כו'.

וא״ת היכי דמי אי דפשט ברוב ישראל אפי׳ גדול הימנו אין יכול לבטל כדאמרי׳ בפרק אין מעמידין (ע"ז לו.) גבי י"ח דבר אחפי יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו ואי דלא פשט ברוב ישראל אפי׳ קטן יכול לבטל כדאמרינן נמי התם גבי שמן דרבי יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו משום דלא פשט איסורו ברוב ישראל וי״ל™ דהא קאמר התס חוסמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי רבי אלעזר בר לדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הלבור אלא א״כ רוב הלבור יכולים לעמוד בה משמע משום דהוה תרתים היה להם כח להתיר דלה פשט וגם לה היו יכולים לעמוד בה אבל הכא או פשט ולא היו יכולים לעמוד או היו יכולים לעמוד ולא פשט' ואין משמע כן בירושלמי בפ"ק דשבת (ה"ד) דאמר התם ר"י בעי ולא כן תנינן שאין ב"ד יכולין לבטל דברי ב"ד חברו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ור' יהודה הנשיא ובית דינו מתירין מה שאסר דניאל וחבורתו אלא רבי יוחנן כדעתיה דח"ר יוחנן בשם רבי אלעזר בר לדוק מקובלני שכל גזירה שב"ד גוזרין על הלבור ולא קיבלו רוב לבור עליהן אינה גזירה ובדקו ומלאו בגזירתו של שמן ולא קבלו רוב לבור עליהן אלמא משמע דבהאי טעמא לחודיה סגי ועוד דבריש מגילה (דף ב.) פריך ואי ס"ד אנשי כנסת הגדולה י"ד וט"ו הוא דתקון אתו רבנן ועקרו תקנתא דתקינו אנשי כנסת הגדולה והתנן אין

ב"ד כו' והתם מסתמא פשט ויכולין לעמוד וי"ל א דדוקא בי"ח דבר אפי׳ גדול אין יכול לבטל כדאשכחן בירושלמי מפני שעמדו להם בנפשותיהם כדאיתא התם דתלמידי ב"ש היו הורגין בתלמידי ב"ה ובכל דבר יב גדול יכול לבטל יג חוץ מי״ח דבר יד והיכא דלא פשט כגון שמן אע״ג דעמדו עליהן בנפשותיהן אפי׳ קטן יכול להתיר והא דקאמר וסמכו

ותהינו רבנז "דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוסבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משממא שביעית ותקינו רבנן דתשמם אמר אביי שב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב"ד הפקר דאמר ר' יצחק במנין שהפקר ב"ד הפקר שנאמ' יוכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה או רבי יאליעזר אמר מהכא 2אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר וכי ויהושע בן נון וראשי האבות וגו' וכי מה ענין ראשים אצל אבות לומר לך מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו איבעיא להו כי התקין הלל פרוםבול לדריה הוא דתקין או דלמא לדרי עלמא נמי תקין למאי נפקא מינה לבטוליה אי אמרת לדריה הוא דתקין מבטלינן ליה אלא אי אמרת לדרי עלמא נמי תקין ° הא ביאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין מאי ת"ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוסבול אלא אי בבי דינא דסורא אי בבי דינא דנהרדעא ואי סלקא דעתך לדרי עלמא נמי תקין בשאר בי דינא נמי לכתבו דלמא כי תקין הלל לדרי עלמא יְכגון בי דינא דידיה וכרב אמי ורב אם דאלימי לאפקועי ממונא אבל לכולי עלמא לא ת"ש דאמר שמואל הא פרוסבלא עולבנא דדייני הוא אי איישר חיל אבטליני' אבטליני' והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה וָבָמנין הַכי קאמר אם איישר חיל יותר מהלל אבמליניה ורב נחמן אמר אקיימנה אקיימנה הא מיקיים וקאי הכי קאמר אימא ביה מילתא דאע"ג דלא כתוב ככתוב דמי איבעיא להו האי עולבנא לישנא דחוצפא הוא או לישנא דניחותא הוא ת"ש דאמר עולא עלובה יכלה שזינתה בקרב חופתה אמר רב מרי ברה דבת שמואל מאי קרא יעד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו אמר סרבא עדיין חביבותא הוא גבן דכתיב נתן ולא כתיב הסריח תנו רבנן יהנעלבין הואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהבין כצאת השמש בגבורתו מאי

ואמור רבנן דהשמט. בזמן הזה: זכר לשביעים. שלא תשתכח תורת שביעית: ומי חיכח מידי דמדחורייםה לה משמטה שביעים. בומן הזה כרבי: ואמור רבנן דחשמט. ונמצא הלוה גזלן על פיהם: שב ואל מעשה. והלוה הזה שב ובטל ואינו עושה המלוה לפרוע את חובו

ולא עקר ליה בידים וכי האי גוונא מותר לעקור דבר מן התורה כגון שופר ולולב ודומיהן ביבמות בהאשה רבה (דף נ:) דלא עקירה בידים היא: רבא אמר. לעולם בין לרבנן דפליגי אדרבי ואמרי שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דאורייתא ותקין הלל דלא תשמט בין לרבי דאמר לאו דאורייתא ואמור רבנן לתשמט לא תיקשי י דבר דבדבר שבממון אין כאן עקירת דבר מן התורה במקום סייג וגדר דהפקר ב"ד בממון הפקר: יחרם כל רכושו. באנשי כנסת הגדולה כתיב: מה ענין רחשים חלל חבות. הוה ליה למכתב וראשי המטות: כל מה שירצו. מחלק נכסיו על פיו: לבטוליה. להושיב ב"ד אי אכשור דרי שלא יהו מונעין מלהלוות לבטל את תקנת הלל שחפילו כתב פרוזבול ישמט: לא כתבינן פרוסבול. דלא אלים לאפקועי ממונא: אלא בי דינא דסורת. רב: בי דינת דנהרדעת. שמואל דכי אמרה שמואל להך מילתא וכי איתשיל הך שאלתא בבי מדרשא הוה בי דינה דרב אמי ורב אסי והיינו דמשני דלמא כי תקון הלל נמי לדרי עלמא לא תקון אלא כגון בי דינה דרב המי ורב הסי: עולבנה דדייני הוא. לקמן מפרש לשון חולפא שנוטלים ממון שלא כדין בחוקה: אם איישר חיל. אם אחזיק כח: אבטליניה. אלמא לאו לדרי עלמא תקין דא"כ היכי מצי שמואל למימר אבטליניה: אימא ביה מילתא. אושיב בית דין ואתקין דסתם מלוין יהו כמוסרין שטרותיהן לבית דין ואע"ג דלא כתב ניהוי כמו שכתב: לישנה דניחומה. לה עשאוהו אלה לנחת הדיינים שלא יטריחו להגבות מלוותיהם לפני שביעית שלא תבא שביעית ותשמיטיה הלכך אי איישר חיל אבטליניה: עלובה. חלופה: שוינתה בקרב חופתה. בעוד שכינה וישראל בסיני עשו את העגל שהרי לא נסעו מסיני עד לאחר הקמת המשכן בשנה שניה כדכתיב ויהי בשנה השנית בחדש השני וגו' ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני (במדבר י): מחי קרח. דיש לדרוש עליהם כלה מזנה בחופתה: במסבו.

עזב ריחו הטוב כמו ולא נתן סיחון בולי את ישראל וגו' (שם כא): עדיין הביבוסא הוא גבן. אע"פ שהזכיר קלקוליהן לא הזכיר אלא במראית חיבה דלא כתיב הסריח: הנעלבים גרסי׳, אותן שנעלבים מיד אחרים: ואין עולבים. את אחרים: עושין. מלות מאהבת המקום ולא ליטול שכר ולא מיראת פורענות: פרוז. מקנה:

1313 רבוחינו אהה דאין גוזרים גזירה על הצבור לא מייתי ההוא טעמא אלא משום דלא חימא הואיל והראשונים נמנו עליו לאוסרו למה נמנה הוא עליו להמירו אדרבה היה לו להמנות לאסור דאשכתן בכמה דוכתי דראשונים גזרו ולא קיבלו מנייהו ובתראי גזור וקבלו מנייהו בפ״ק דשבת (דף יד:) ובפ״ק דחולין (דף ו.) להכי קאמר דלא רלה להמנות לאסור משום דחזא דאין רוב לבור יכולין לעמוד בו ומיהו בדבר שלא תקנו שיתפשט האיסור דכל ישראל אלא במקום אחד דוקא כההיא דבפרק כל הבשר (חולין קי). דרב איקלע לטטלופוש דאמר בקעה מלא וגדר בה גדר ואסר להו כחל וכן כל הנך דפרק חולין (שבת קלט). דשלחו ליה בני בשכר ואסר להם לפי שאינן בני חורה גדול יכול להחיר ולא קטן: דאלימר האפקועי שמוגא. ר"ח כתב פרוסבול כי היה אומר דלא בעינן אלא ב"ד חשוב שבדור ואשכחן נמי (לקמן לה) שהיו מקילין רבנן דבי רב

פרוסבול אמר רב חסדא פרוס בולי ובומי

אשי דמסרי מילייהו אהדדי. תנן במסכת שביעית (פ"י מ"ה) פרוסבול המוקדם כשר והמאוחר פסול ומפ' בירושלמי משום דפרוסבול אינו מועיל מה שמלוה אחר כחיבת פרוסבול אלא למה שהלוה קודם זמן הכתוב בפרוסבול ולכך מאוחר פסול דמרויח שלא כדין כל מה שהלוה אחר כתיבת פרוסבול עד זמן הכתוב בו: דבתיב גתן ולא כתיב החריח. אנ"ג דאית ליה למכתב לישנא מעליא מ"מ הוה מלי למכתב עוב:

מילי להתחייב באופסן (ב־מ פב.) כל ימי הלואה המשכון קנוי לו ואם נאנס חייב באופסין, שאינו עליו לא כשומר אום ולא כשומר שכר שפטורין באופסין, אלא כולו ברשוחו ובשמירמו עומד (פחרים לא.). ולך תחייה צדקה. בהשבת העבוט כחיב, אי אמרת קונה משכון איכא צדקה בהא שכיבה ששכב בשלמתו שהשאיל לו זה דבר הקנוי לו, ואם אינו קונה, לדקה בהשכבה זו מניין, על שלו שכב (ש

בחופתו: נרדי נתן ריחו. בושמי

ברוובול פשט, ודקשיא לך אפי גדול היאך יכול לבטל. מוס' ע"ז לו. ד"ה והמנן. "ב. אף כי פשטו. מוס' ע"ז לו. ד"ה והמנן. "ג. ולא קטן. מוס' הלס"ש, "T. ולפיכך גבי פרוובול אמר שמואל דאי איישר חיילי מהלל אבטליניה ואע"פ שפשט. מוס' ע"ו לו. ד"ה והתנו.

גם' הא אין ב"ד יכול. עי' יכמות ד' עט ע"ב תד"ה נימי רני: הפקר ב"ד הפקר. וכל מידי דממונא לאו עקירה היא וירחות פחים. עלובה. סימ (יבנות פסי). עלובה. חלופה, דעולבנה לישנה דחלופה היה (שבת פחי). בקרב חופתה. כישראל כשעמדו בסיני ועשו העגל (שם). נתן. עזב ריחו הטוב לאחרים (שם). ועדיין חביבותא היא גבן. אע"פ שהמקרא מספר בגנותנו הראה לנו לשוו סכה (שם). הנעלבין ואינן עולבים. אחרים בחון עליהם בחולפה ולח הן על החרים (שם). עושין מאהבה. מההכת עושין מאהבה. המקום, ושמחין ביסורין. על עלינה הנאה

עליהם (שם). וראו ווזייר לנוחוד הרא מכאן שרין לעמוד זובא בולי. לשון עושר וכו'. (מגילה מו.). יתומין אין צריכין פרוסבול. דכלאו הכי כח משמט שביעית לחוב שלהן, דאנן ידייהו דיתמי אנן ורמי עלן להפוכי בזכומייהו, הלכך שטרות שלהן כמסורים לב"ד דמי ותגן המוסר שטרותיו לב"ד אין שטרותיו לב"ד אין משמיטין, וזהו גופו של מרחבול מוחרני לכח פלוני פרוזכול מוסומי נכט פסומי ופלוני הדיינין (ב"ק לז.). דר"ג ובית דינו. להכי נהט ר"ג דנשים הוה ובית לוס ליג לנטינו ההה ופינו דינו נ"ד חשוב (שם). אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע. ואס ער הזקו קע. יומט יע קרקע כל שהיא ללוה כותבין עליה פרוזבול אף מחוב גדול ושוב לא פרוזבול אשעבוד קרקעות תקון, דמלוה המלויה היא (קדושין בו:). לאשר אשם לו. ולא כתב לחשר הלוחו, חלח לחשר החשם שלו, וחשם הוא קרן כדאמרינן בהגחל (ב"ק קי.) למי שהקרן שלו (כתובות יט. וכעי״ז פסחים לא.) לאשר הקרן שלו, ולא לחשר נושה בו (כתובות פב.). וכי מפני שאנו מדמין. שחנו חומדים מדמין. שאנו אומדים וסבורים ואומדין מאומד לכנו (לעיל יט.). שטר העומד לגבות כגבוי דמי. מי שיש לו שטר חוב על מכינו ושיעבל לו כו נכסיו, מוחזק בעל השטר בנכסים יותר מן הלוה (סומה בה.) כלומר גדול כח השטר וכמו שמוחזק בנכסים (יבמות לח:). דין. הוא פרוזבול שהתקין הלל שכתוב בו מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן

חוב שקונה משכון. לכל

שהרי אינו תובע כלום